

Št. 20. Ljubljana, 16. vinotoka 1895. XXXV. leto.

Vsebina: Jos. Ciperle: Národna vzgoja. — A. Likozar: Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca vinotoka. — Občni zbor „Pedagogiškega društva“. — Zborovanje „Pedagogiškega društva“. — Občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

78.

Clovek je stvarjen za delo. On ima um in voljo, on ima telesne moči, koje naj rabi sebi in drugim v prid. Ali pa more razvijati svoje moči, ako veruje na usodo, proti kateri tako ne more ničesa storiti? Ne! — Vera na usodo ga ovira pri vsakem delovanji. Zato se mora tudi s stališča pametne vzgoje odločno postopati proti veri na usodo.

Beseda usoda bi se morala izbrisati iz vsacega jezika, kajti usoda ni nič. Varujmo se pred vsem govoriti otroku kaj o tem predmetu. Ne recimo nikdar v njegovi navzočnosti znanega reka: „to je tako namenjeno“. Kako ga bode to oviralo pri učenji. Ako bode imel le količkaj težav pri pouku, takoj si bode mislil: „je že tako namenjeno,“ da se ne bom naučil tega ali onega. Vsaka najmanjša težava zdela se mu bode, da je poslana od usodé, mu naznanit, da je njegov trud zastonj. — Ravno nasprotno ravnajmo. Povejmo mu, da njegova pridnost lahko premore vse težave, vse bridkosti; recimo mu raje, da je vsak svoje lastne sreče kovač, da si vsakdo sam postilja postelj, na koji bode ležal pozneje. To so nauki za mladino, ne pa vera na usodo.

Kakor povsod, tako tudi v tem slučaju branje vcepi in vzgaja mnogim vero na usodo. Treba je tedaj paziti strogo na to, kar beró otroci. Naj le nekaj omenim. Kdo ne pozna one mične pravljice, ki se nahaja v Grimmovi zbirki z imenom: „Trnova rožica“ (das Dornröschen). Prevedena je že tudi na slovenski jezik. V tej pravljici prorokujejo coprnice, — ki se imenujejo tu modre žene, — da se bode ranila kraljeva hči z vretenom. In res se zgodi to, ako ravno so odpravljena vretena iz cele države. Saj se je morala raniti, ker tako ji je bilo usojeno. Zdaj pa naj ima še neveden človek kaj poguma, upreti se usodi! Ne, to se pravi degradovati človeka kar naravnost med igrače bridke usode. Tako daleč vendar ne smemo zabresti.

Vera na usodo zatira vsakoršen pogum, vsakoršno samozavest, vsakoršen napor po zboljšanju svojega stanja. Zato se mora vera na usodo odločno obsoditi ne le iz нравstvenega, ampak tudi iz narodnostnega stališča. Narod verujoč na usodo ne bode napredoval nikdar, ampak le propadal.

79.

Bistveni nalog narodne vzgoje je ta, da gojimo in razvijamo one kreposti, po kojih so se odlikovali naši pradedje. Nekatere omenil sem že v začetku tega spisa, in treba je, da se pečam sedaj obširneje z njimi.

Med temi krepostimi odlikovalo se je posebno usmiljenje. Pomislimo v onih burnih časih, v kojih je vladala drugod le kruta pest, razcvitalo se je pri naših pradedih usmiljenje. Zgodovinarji ne mogó dosti prehvaliti starih Slovanov radi te kreposti. Pozabiti ne smemo pa tudi, da so bili naši pradedje takrat še pagani. Ko so sprejeli potem krščanstvo, ni bilo treba veri Kristusovi vcepljati jim te kreposti, kakor drugim narodom, ampak ta vera našla je to krepost pri Slovanih že tako vkoreninjeno, da bi je ne bilo tudi kaki drugi veri mogoče iztrebiti.

Usmiljenje je prekrasna čednost človekova. Dela usmiljenja so najviša in najlepša dela. Sv. pismo nam potrjuje to. Kristus sodnji dan ne bode vpraševal, kolikokrat si klel, kradel, moril, ropal i. t. d., ampak on poreče: „Lačen sem bil, in mi niste dali jesti; žejen sem bil, in mi niste dali piti, — — — i. t. d.“

Usmiljenje se tirja pred vsem od starišev, katerim je izročeno slabotno dete, da je gojé. Kdo se ga bode usmilil, ako se ga ti ne bodo! Gotovo bode zanimalo marsikoga, ako omenim tu, kako so nekateri starodavni narodi ravnali z novorojeno deco. Vidi se iz tega, da je manjkalo mnogim sicer odličnim in veleomikanim narodom one prirsčne ljubezni, one lepe usmiljenosti, ki krasi vsacega, naj si bode bogat ali ubog, nizek ali visok. Tem narodom moralo je še le krščanstvo vcepiti usmiljenje v srce.

Začnimo s Špartanci. Pri njih odločila je država takoj po rojstvu otrokovem, ima li ostati ta pri življenji, ali ne. Zbrala se je komisija, ki je preiskovala dete. Ako je bilo slabotno, mehko ali spačeno, vrgli so je v neko brezdno na Tajgetovem gorovji. Ako je pa bilo zdravo, ga je smela dojeti mati. Povijale tudi niso Špartanke svojih otrok; puščale so jih tudi jokati cele noči, kajti jok zdel se jim je krepilo otroškega trupla.

Pri Atencih polagali so novorojence očetom pod noge. Ako se je obrnil oče od njih, in jih pustil ležati, umorili so jih, ali jih pa položili na kak samotni kraj. Vendar pri Atencih pokaže se usmiljenje saj s tem, da so pridevali temu otroku kako stvar, ki je imela kako vrednost, da bi omehčali vsaj kakega tujega človeka, da bi ga pobral.

Jednako so ravnali tudi Rimljanje. Tudi ti so polagali otroka po rojstvu očetu pod noge. Ako ga je pobral ta, da bi ga vrnil zopet materi, je bil ohranjen pri življenji. Se je pa obrnil od njega, zadavili so ga ali ga pa vrgli na cesto. Ubogi ljudje so jih navadno metali na cesto. Le redko kedaj so napravili izjemo in sicer le pri dečkih, za deklice ni bilo milosti. Tudi premožni Rimljani usmrtili so druge otroke, ako so imeli že poprej dva ali tri.

Pri starih Grmanih bilo je očetu na voljo dano, ako hoče sprejeti novorojeno dete, ali ne. Ako ni imel oče te volje, položili so ga na kak samotni kraj. A prepovedano je bilo vendar, devati ga v samoto, ako je že kaj jelo ali pilo.

Na Kitajskem še sedaj novorojenčke dostikrat pomečejo na ulice, in tam ima oče sploh oblast nad življenjem in smrtjo otrokovo. On sme otroke kaznovati, kolikor hoče, celó umoriti jih sme.

Sploh nahajala se je ta grozovitost skoro pri vseh starih narodih, le pri Slovanih, Judih in Tebancih ne.

(Dalje prih.)

Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca vinotoka.

Glavno delo v tem meseci na šolskem vrtu bode pač spravljanje zelenjadi za zimo in čez zimo. Mnogo zelenjadnih vrst se da hraniti za zimsko rabo, ako jih le znamo prav spraviti. Kdor bode pa zelenjadno seme doma prideloval, jih mora pa ohraniti nekaj tudi čez zimo. Ako imamo svetlo in zračno klet, v koji nam po zimi ne zmrzne, spravili bomo notri za zimsko rabo krompir, gomoljaste kolorabe, peso, zimsko redkev, repo in korenje. Postavili bomo tudi v klet zaboj s prstjo, v kojoj bomo vsadili zeleno in peteršil. Zimsko endivijo populimo kak solnčen dan in jo postavimo gosto eno tik druge ter pokrijemo s slamo, da nam obledi. Endiviji moramo poprej

vse vele in gnjile liste otrebiti. Korenin naj se pa drži nekaj vlažne prsti.

Zelnate glave lahko za zimsko rabo porežemo in v kaki suhi in ne prevroči shrambi obesimo, ali jih pa populimo in v kleti v prsti ali pesku prisujemo. Hren skopljemo in ga v kleti v vlažen pesek popolnoma zakopljemo, drugače nam po zimi začne rasti in tako zgubi na moči. Čebula in česen se za zimsko rabo najbolje ohrani v dimniku, a ne sme biti na prevročem. Česenj lahko ostane tudi kar v zemlji na vrtu.

Por ostane na mestu, kjer je rasel, ravno tako tudi drobnjak, kojega po zimi z gnojem pokrijemo. Drobnjak za zimsko rabo in majaron za seme presadim t. m. v lončke za cvetice in ga po zimi ravno tako oskrbujemo, kakor druge cvetice v lončkih. Ohrovt, zelje, zimsko endivijo in kolorabe za seme populimo in prisujemo v zemljo v kak kotiček v vrtu in pokrijemo s slamo, listjem in v hudem mrazu še z zemljo, ter tako prezimijo kar v vrtu.

Zabimo v vrtu na kaki gredici v tla kol, kojega povijemo s slamo in okoli njega naložimo v stožec repe, korenja, zimске redkve, pese, zelene, petršilja in gomoljastih kolorab ter jih pokrimo s slamo in kakih 5 cm na debelo s prstjo. Tako bomo omenjene gomoljaste zelenjadi najbolje ohranili za spomladansko porabo in za seme. Omeniti moram, da se gomolj prej ne sme nič oprati, ker drugače nam gnjije. Okoli stožeca zemljo tako poravnajmo, da se voda odteka.

V nekaterih krajih tudi motovilček rad po zimi pozebe. V takih krajih naj ga vsakdo pokrije z listjem ali s kako nastiljo, in tako ga bode obvaroval, da mu ne bode pozebel.

Velike važnosti za zimo je tudi kisló zelje in repa. Kdor hoče, da bode imel izvrstno kisló zelje, naj je, kadar je devlje zrezano v kad, osoli in dobro stlači, da mu bode samo ob sebi vodo dajalo. Nazadnje se obloži z zelnatimi listi in pokrije z deskami, na koje se naloži kamenje. Drugo jutro bode moral že nekaj vode doli pobrati, akoravno jo ni nič v kad vlil. Na ta način dá zelje vso grenkobo iz sebe in ostane trdo. Soli se porabi na sto zelnatih glav en *kg*. **A. Likozar.**

Občni zbor „Pedagogiškega društva“,

dné 31. mal. srpana 1895. na Krškem.

Letošnji občni zbor „Pedagogiškega društva“ se je vršil dné 31. mal. srpana na vrtu g. Gregoriča na Krškem po v pravilih označenem dnevnem redu. Kakor druga leta, tako je bila tudi letos vdeležba mnogobrojna in razprava živahna. G. predsednik, c. kr. okr. šol. nadzornik Frančišek Gabršek zborovalce pristrčno nazdravi,

proseč jih, da sleharni še dalje deluje v prospah društva. Svoj govor nadaljujoč, omenja, da delovanje društva minulo leto ni bilo tako živahno kakor prejšnja leta in sicer zbog tega ne, ker mu primanjkuje potrebnih rokopisov in denarja. Navzlic temu pa odbor namerava do konca tega leta izdati posebno knjigo, ki bode obsegala zbrane spise razne vsebine in životopise v zadnjem času umrlih pedagogov in pisateljev: Andreja Praprotnika, Mateja Močnika, Ivana Tomšiča, Frančiška Jamška in Vojteha Ribnikarja. —

Na to se odobré sklepi zadnje odborove seje; vzlasti je imeniten bil sklep, da bode društvo zborovalo skupno z „Zvezo učiteljskih društev“ v Novem Mestu.

Pregledovalcem računov je zbor volil gg.: Iv. Gantarja, Vilj. Gebauerja in Iv. Ivanca, kateri so vse v redu našli.

V društveno vodstvo (obbor) so bili voljeni vsi dosedanji odborniki in sicer gg.: Jos. Bezlaj, Fr. Gabršek, Iv. Lapajne, J. Ravnikar, Fl. Rozman, dr. Tom. Romih in Iv. Rupnik. Odbor se je potem tako-le sestavil: predsednik g. Fr. Gabršek; namestnik in tajnik g. Jos. Bezlaj, blagajnik g. Fl. Rozman, pevovodja g. dr. Tom. Romih; ostali so kot odborniki. Pri razgovoru letnine se je sklenilo, da ostane pri starem in sicer znaša na leto le 1 gld., kar pa je z ozirom na to, da je prejšnja leta bil letnik veliko več vreden, prenizka. Vsaj je tudi n. pr. samo Gabršekov „Prvi pouk“ vreden pol-drugi gld.! Ako bode društvo še delovalo v istem smislu — namreč, da bode še v prihodnje izdavalo tako dobre in koristne knjige, bode primorano udnino nekoliko povišati, ker drugače ni moč izhajati. Toda društvo bi pri vsem tem vendar še izhajalo, ako bi stari društveniki storili svojo dolžnost, namreč redno plačevali letnino! Mnogo je tacih — na papirji, ki so prve letnike sicer prejeli, a za to še do danes niti vinarja plačali. Če že niso mislili biti ud tega koristnega društva, naj bi bili vsaj vrnili letnike. Sploh pa moramo vnovič povdarjati, da nas pri tem težavnem delu učiteljstvo duševno in gmotno vse premalo podpira; ravno tako se slovensko razumništvo za razvoj pedagoškega slovstva ne zanimiva v istej meri kakor pri družih narodih. Upajmo, da bode v prihodnje boljše! —

Izmed nasvetov naj omenimo: 1.) G. Bezlaj nasvetuje za zborovanje v Novem Mestu določen red, ki se je po daljšem razgoru tudi vsprejel. 2.) G. Ivanec nasvetuje, da bi odbor pojedinim članom naznanil več razprav, ki bi se pri priliki obravnavale; tem načinom bi se lahko dobilo več potrebnih spisov za društvene knjige. Tudi ta nasvet se je vsprejel po daljši in živahni razpravi, katere so se vdeleževali sosebno gg.: Gabršek, Lunder, Potrebin, Pretnar, Ravnikar in Trost.

Sklene se tudi „Zavezi“ plačati 5 gld. v gotovini in 5 gld. v blagu t. j. poslati toliko društvenih knjig. G. predsednik na to zaključi zborovanje, povdarjajoč, da bode društvo imelo vedno pred očmi isto, kar si je zapisalo pri ustanovitvi na barjak svoj, namreč: gojitev slovenskega pedagogičkega slovstva, ter zakliče trikratno slavo našemu presvitemu vladarju in cesarju Frančišku Jožefu I., na kar mu zbor glasno pritrdi. —

Zborovanje „Pedagogičkega društva“,

dné 5. kimovca v Novem Mestu.

Pedagogičsko društvo“ je imelo dné 5. kimovca t. l. ob priliki letnega zbora „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Novem Mestu svoje posebno zborovanje. Predno nadaljujem s popisovanjem tega znamenitega zborovanja, omenjam le toliko, da je bil ta dan morebiti nov preporod za razvoj „Pedagogičkega društva“ — „slovenskega pedagogičkega slovstva“!

Zborovanje se je vršilo v istem redu, kakor ga je določil občni zbor in sicer: a) odborovo poročilo; b) razgovor o slovenskem pedagogičkem slovstvu; c) pojedini nasveti.

Zborovanju je načeloval predsednikov namestnik in društveni tajnik, meščanske šole učitelj g. Josip Bezlaj, koji je v nagovoru in pozdravu povdarjal, da g. predsednik radi obilih poslov ni mogel v Novo Mesto priti. Dalje omenja v iskrenih besedah, da bi slovensko učiteljstvo vzajemno delovalo v proseh in razvoj „slovenskega pedagogičkega slovstva“, kajti le z združenimi močmi dospeli bomo na isto stopinjo, kakor n. pr. slična hrvatska društva „Savez“ i „Pjedagogički književni sbor“. V to ime vse zborovalce najsrčnejše pozdravi.

Po tem vsem iz srca govorečem nagovoru, prestopi g. predsednikov namestnik k dnevnemu redu zborovanja. Prečital se je zapisnik zadnjega občnega zbora, ki se je vršil dné 31. mal. srpana t. l. na Krškem. Glavne točke navedel sem že zgoraj pri opisu občnega zbora.

Razgovor o slovenskem pedagogičkem slovstvu bil je jako živahen. G. predsednikov namestnik omenja, da smo popred vedno mrmrali o pomanjkanji denarja za izdavanje društvenih knjig; letos pak nas muči še druga bolečina — in sicer primanjkuje nam sotrudnikov in rokopisov. Letos izdamo odborniki še kake dve knjižici razne vsebine, — toda kako bode v prihodnje — pripomni g. tajnik, — ne vem, rečem pa kar naravnost: „Pedagogičsko društvo potrebuje novih sotrudnikov in pisateljev.“ Kako je društvo delovalo do sedaj, je gospódi itak

znano, obdelovalo je namreč sosebno splošno pedagogiko in risanje, nekoliko tudi jezikovno znanost in nekatere druge stroke, kakor zgodovino slovenskega ljudskega šolstva i. t. d. Učitelji slovenski pak še silno potrebujemo špeciijelne metodike raznim predmetom in pedagoških klasikov. Tukaj imamo torej priložnost, da se dogovorimo bratovski, kako bi nam bilo moč to doseči. V ta namen pak mora društvo podpirati i dalje vse slovensko učiteljstvo in razumništvo z mnogobrojnim pristopom in obilnim naročevanjem društvenih knjig, kajti le potem nam bode tudi mogoče pisateljem primerno nagrado dati ter morda kacih 10—15 gld. plačati za tiskano polo. Dosedanji pisatelji dobili so le 200 gld. nagrade za pet letnikov in 155 gld. za posebne knjižice, kar gotovo ni veliko za 100 tiskanih pol.

Pri občni razpravi o tej točki se oglasi prvi g. učitelj Štukelj, ter nasvetuje, da naj društvo izda posebno povabilo do srednješolskih profesorjev in do duhovnikov, v katerem jih prosi gmotne in duševne podpore. G. nadučitelj Porekar prečita resolucijo, vsprejeto pri češkoslovanskem učiteljskem shodu v Pragi, dné 7. vel. srpana t. l. ter želi, da bi se nanjo oziralo tudi slovensko učiteljstvo. G. profesor Koprivnik izraža željo, „Pedagogičsko društvo“ naj se presnuje tako, da bode ugajalo namenom ljudskega in srednjega šolstva. G. nadučitelj Ravnikar podpira toplo ta nasvet, priporočujoč posebno izdajo pedagogičskih klasikov. G. Štukelj misli, da naj bi se klasiki prevajali tako, da bi tudi kot prevod v predelani našim sedanjim razmeram primerni obliki vstrežali ne le slovenskemu učiteljstvu, ampak tudi občinstvu. G. nadučitelj Toman priporoča v prvi vrsti slovanske klasike. Z nasvetom — oziroma priporočilom zadnjih dveh gospodov se strinja tudi g. Ravnikar ter še pripomni, gospodje naj le pridno podpirajo „Pedagogičsko društvo“ z raznimi spisi — in potem je smoter dosežen, po kojem vsi težimo.

G. poročevalca veseli tako živahna razprava ter oblubi, da bode odbor uvaževal po možnosti vse te nasvete ter storil potrebno. Društvu se pa pomaga najhitreje s tem, da slovenski šolski pisatelji stopijo v krog sotrudnikov „Pedagogičskega društva.“ Kdor je pripravljen kaj pisati, naj se obrne do odbora ter pove predmet, o čemer misli pisati — in če je društvo pripravljeno vsprejeti spis. Ako pa ima kdo že gotov kak rokopis, pošlje naj ga odboru na Krško ter pove, koliko nagrade zahteva zánj. Mislim, da bode tem načinom vsem vstreženo.

G. Štukelj predlaga še naslednji nasvet: „Sleharno slovensko učiteljsko društvo naj pristopi kot član „Pedagogičskemu društvu“ ter naroči toliko izvodov knjig, kolikor ima dotično društvo udov. Da se to doseže, poviša naj se primerno letnino. Ta nasvet se je vsprejel jednoglasno. —

Na to se prečita brzojavni pozdrav g. predsednika, nadzornika Gabršeka, ki je bil burno vsprejet; namestnik njegov g. Bezljaj pa zaključi današnje zborovanje „Pedagogiškega društva“, zahvaljevaje se vsem vdeležencem za vsestransko zanimanje, z Živijo-in slava-klicem na presvetlega vladarja.

Gašperetov.

Občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“.

bčni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“ se je vršil za minolo leto dné 19. kimovca 1895.

Po slovesni sv. maši, kojo je služil preč. proš g. dr. Anton Jarc v cerkvi sv. Jakopa, so se zbrali člani omenjenega društva jako mnogobrojno v prostorih II. mestne deške šole, kjer jih je predsednik F. Stegnar, otvorjajoč občni zbor, prav pristrčno pozdravil. Rekel je, da letos prvič in menda tudi zadnjič predseduje temu častnemu zboru, ker ga v kratkem pokličejo na drugo mesto. Káko je bilo delovanje društva v ravnokar minolem letu, čuli bodo častiti člani iz poročil tajnika in blagajnika. Ker se bode obširno poročilo tajnika v celoti natisnilo, omeniti mi je le iz poročila blagajnika, da društvo vrlo napreduje, da je znašala njegova imovina koncem upravnega leta 1895. skoraj 55 tisoč gld., neglede na to, da se je izplačalo vdovam 1345 in sirotam 655·83 gld. Ako prištejemo sem še davek in upravno režijo 198.89 gld., vidimo da so znašali vkupni stroški 2199·72 gld. K poročilu blagajnikovem so govorili člani A. Maier, J. Lapajne, J. Čerin in J. Toman. Po daljši debati omenjenih društvenikov, imajo li kolekovino od pristopnin in letnin plačevati udje ali društvo, sklene občni zbor, da ostane vse pri starem. Ko je še preglednik društvenih računov J. Furlan poročal, da se nahajajo isti v popolnem redu, je dal občni zbor odboru absolutorij.

Član Letnar je predlagal, da bi bilo dobro tudi pri vdovskem učit. društvu imeti poverjenikov, ki bi pobirali letnino in pristopnino od posameznih članov ter isto pošiljali mesečno ali četrtletno v Ljubljano, da bi odboru, ki je uže itak z delom preobložen, poslovanje zljajšali. Predsednik misli, ker je stvar važna in vsega premisleka vredna, se bode obravnavala v jedni prihodnjih odborovih sej. Sprejeto. Predlog ravnatelja Lapajmeta, da bi se vdovsko učiteljsko društvo preosnovalo v nekako zadrugo, je bil odklonjen.

Ko se je še siroti M. Praprotnikovi priznala izvenredna podpora, in se oprostili letnine za leto 1896. vsi stari člani vstanovniki, se je prešlo k volitvam v društveni odbor.

Prihodnji odbor je sestavljen tako-le:

Borštnik Ivan, Cepuder Josip, blagajnik; Čenčič Jernej, Dimnik Jakob, Javoršek Anton, Režek Juraj, tajnik; Stegnar Feliks, predsednik, Valenta Teodor, njega namestnik in Žirovnik Janko. Za slučaj, da odstopi dosedanji predsednik, pride v odbor ali g. Furlan, ali g. Kecelj, ker sta imela za temi največ (18) glasov.

Računski pregledniki so: Armič Leopold, Furlan Jakob in Kokalj Frančišek.

Poročilo

tajnika vdovskega učiteljskega društva v Ljubljani pri občnem zboru dne 19. kimovca 1895.

Vlanski občni zbor vdovskega učiteljskega društva se je vršil dne 4. kimovca v prostorih druge mestne deške šole. Točke, katere so se pri tej priliki obravnavale, so častitim udeležiteljem današnjega občnega zbora itak znane, ne bodem torej obširneje o njih govoril. Omenim samo, da so se vsi sklepi, tako glede podpor, kakor glede nekaterih preuredb pri društvenem poslovanju vestno izvršili. Ako se ozro častiti člani danes na društveno vodstvo in odbor, vidijo, da je prešlo društveno gospodarstvo skoro popolnoma v druge roke; kajti gospodje, ki so še vlansko leto zavzemali častna mesta v društvenem odboru, spé letos uže smrtno spanje, ali pa so vsled starosti prepustili ona mesta mlajšim, čilejšim močem. Mej zadnjimi je bil zlasti preč. prošt dr. Anton Jarc, ki je celih 24 let neumorno deloval kot predsednik v prosep in korist društva. Njemu, kakor tudi pokojnemu, večletnemu podpredsedniku, ravnatelju Andreju Praprotniku in blagajniku Mateju Močniku se imamo zahvaliti, da zavzema vdovsko učiteljsko društvo danes prvo mesto mej mnogimi učiteljskimi društvi po Slovenskem. Lahko rečemo, da so ti možje posvetili vse svoje moči v prosep in razvitek društva, zlasti ako pogledamo v leta 1860., 61. in 62., ko se je društvo ustanovilo. V kakšnih gmotnih razmerah so živeli tedanji naši tovariši, vé povedati še marsikteri udeležitelj današnjega občnega zbora in, ako je nek poslanec rekel, da preliha dežela danes srčno kri za ljudsko šolstvo, mislim, da ne trdim tudi jaz preveč, ako rečem, da so tedanji učitelji prelivali srčno kri za obstanek in razvoj društva, da so si morali marsikaj pritrpati tu in tam, da so pri neznani svoji plači še vender donašali po društvenih pravilih jim določene, odmerjene prispevke. V začetku je bil namreč vsak učitelj siljen biti ud vdovskega učiteljskega društva, kakor sem se prepričal pri urejevanji društvenih spisov iz prvotnih aktov ter moral dotično letnino in pristopnino odrajtovati okrožnim šolskim ogledom, to je župnikom in dekanom. Ker so bili slednjim učitelji podrejeni, so jim lahko pri njih postranskih dohodkih odtrgavali po-

samezne zneske in jih nekako mesečno ali četrletno pošiljali predsedništvu v Ljubljano.

Ko je pa leta 1869. prenehal pokojni Zavašnik načeljevati ljudskemu šolstvu po Kranjskem, izstopilo je takoj mnogo učiteljev iz društva, odtegnivši mu s tem svoje mesečne, oziroma letne prispevke. Takrat se je najbolje pokazalo, kdo je bil za društvo vnet, kdo ne, komu so bile pri srečanju vdove in sirote in nasprotno. Vsa čast torej onim članom, ki so od pričetka do današnjega dne vstrajali pri društvu, zanj delali in se trudili, dobro vedoč, da bodo uživali sad njihovega truda še le njih potomci, oziroma njihove vdove in sirote. To so bili naši prijatelji, to so bili vrli možje. In še danes vidimo nekatere tukaj. Čast in slava jim! Pri vlanskem občnem zboru so bili voljeni v društveno vodstvo ti-le gospodje: Feliks Stegnar, prvomestnikom in Matej Močnik blagajnikom. V odbor pa: Ivan Borštnik, Jožef Cepuder, Jakob Dimnik, Vojteh Ribnikar, Janko Žirovnik, Andrej Žumer in Božidar Valenta. Takoj po občnem zboru je imel odbor prvo svojo sejo ter je volil na predlog J. Žirovnik-a, J. Dimnik-a, podpredsednikom in J. Cepudra tajnikom. V društvo sta bila sprejeta pri tej seji Karol Simon, učitelj v Lescah in Franc Lovšin, nadučitelj na Vinici, oba oženjena. Druga odborova seja je bila dne 11. vinotoka 1894. Tu se je izročil odbornikom zapisnik o društvenem premoženju, določili vračevalni roki posameznim dolžnikom in se volila overovateljema zapisnikov Jakob Dimnik in Božidar Valenta. V društvo sta se sprejela Jakob Žebre, učitelj v Starem Trgu in Karol Kaligar, nadučitelj pri Sv. Križu. Prvi je vso pristopnino in letnino za leto 1895. takoj plačal, drugi pa je poslal prvi znesek letnine 5 gld. še le 2. mal. srpana tekočega leta, to je 9 mesecev po vsprejemu, da se torej ni vedelo, se mu li hoče teh 5 gld. šteti na račun letnine ali pristopnine. Znano pa je, da se letnina plačuje do konca prosinca, skrajni čas pa do konca mal. travna, ne glede na to, kdaj je kdo k društvu pristopil. Tudi pristopnino je plačevati v 4ih šestmesečnih obrokih vedno anticipando. Prepozno došla letnina in pristopnina se ne sme vsprejemati, ker je to zoper pravila in društveni red. Rok osmih mesecev pa je gotovo tako dolg, da vsakdo lahko zadosti zakonitim predpisom glede plačevanja letnine. Glede zdravniških spričal je pripomniti, da ne smejo biti zastarela. Pripetilo se je, da so se prošnjam za vsprejem prelagala po več let stara spričala, kar vendar ne gre. Odbor ima potem nepotrebno pisarenje, ker je treba prošnjikom pojasnjevati stvari, o katerih dovolj umno govore društvena pravila; društvo pa ima zbog tega troške, kojim se je lahko ogniti. — Tretja odborova seja je bila 10. prosinca 1895. Tu se je poročalo o društvenem stanju, oziroma njega premoženju. Pokazalo se je, da dohaja ravno v prvem četrletju najmanj vplačil, ker društveniki navadno uže po za-

padlem obroku pošiljajo svoje letne prispevke, menda ne vedoči, da je s tem oškodujejo vsaj za obresti, koje bi mu donašala že v prvih mesecih plačana letnina, oziroma pristopnina.

Zato je pa odbor soglasno sklenil, da se oni člani, ki ne plačajo do postavno določenega časa zbog enkratnega opomina svoje letnine, izpuste iz letošnjega imenika. Tudi glede zastankov pri vračevanju dolgov in vplačevanju obresti se je naročalo vodstvu, da strogo postopa z zamudniki. V društvo so se sprejeli pri tej seji gg. Arselin Avgust, učitelj v Ljubnem, Gregorač Franc, učitelj v Metliki in Alojzij Kecelj, učitelj v Ljubljani. Vsi imenovani so oženjeni. Učitelju v Šentjanžu, Francu Jurmanu se je dovolilo 20 gld. izvanredne podpore, ker so ga dolgotrajne bolezni v obitelji in smrt soproge mnogo stale. Odstopivšemu, za društvo prezasluženemu predsedniku dr. Antonu Jarcu, večletnemu, neumorno delujočemu podpredsedniku, ravnatelju Andreju Praprotniku in marljivemu društvenemu odborniku, Jerneju Čenčiču, se je izrekla pismena zahvala v priznanje njih zaslug za društvo. Poleg tega se je sklenilo vrediti splačevanje pokojnin vdovam in sirotam in sicer tako, da se bode isto vršilo le štirikrat na leto, t. j. vsake tri mesece, a ne vsaki mesec, kakor je bilo dosedaj v navadi. To pa zaradi tega, ker se vzlasti v začetku leta pripeti, da blagajnica ne premore toliko denarja, da bi vsak mesec dohajajoče pobotnice izplačevala, ker, kakor sem uže omenil, društveniki svojo letnino plačujejo šele koncem (prosinca) in naslednje mesece ter se je skoraj vsakikrat moralo zateči v hranilnico. To se bode pa v prihodnje, ko se bodo vse vdove in sirote najedenkrat izplačevale, godilo le vsake tri mesece. V četrti seji, dné 4. mal. srpana se je sprejel v društvo g. Kabaj Mihael, nadučitelj v Hotedršici. V tej seji se je omenjalo britkih izgub, ki so zadele v zadnjih mesecih vdovsko učiteljsko društvo. Dné 16. mal. travna 1895. je umrl od pričetka do zadnjega leta za društvo neumorno delujoč član g. Matej Močnik. Da je užival neomenjeno zaupanje tovarišev, kaže najbolj to, da je bil pri vlanskem občnem zboru petindvajseti pot voljen za blagajnika. In to zaupanje je bilo popolnoma opravičeno, kajti brez Močnika bi vdovsko učiteljsko društvo ne bilo danes na oni stopinji, na kateri se v istini nahaja. On ni samo deloval za društvo, ampak je tudi gmotno podpiral, akoravno je vedel, da kot samec ne bode imel od njega nikdar najmanjše koristi. Zavest, da dela za učiteljske vdove in sirote, mu je bila največje veselje, najboljše plačilo. Dokler mu je vid dopuščal, je bil on duša vdovskemu učiteljskemu društvu; ni mu bil le blagajnik, ampak tudi predsednik in tajnik, to se pravi, on je delal za vse. Če je kdo potreboval kakega pojasnila o društvu, obrnil se je na pok. Močnika in dobil ga je. Šele zadnja leta, ko je jel bolehati in so mu oči opešale, prešlo

je glavno delo v roke tajnika. Od jeseni sem pa, ko je akutno obolel, in po dolgotrajni bolezni tudi umrl, sta ga nadomestovala predsednik in deloma poročevalec-tajnik. Dné 25. mal. travna je umrl društveni član in odbornik Vojteh Ribnikar, nadučitelj v Dolenjem Logatci, zapustivši vdovo in 4 sirote. Bil je nekoliko nad dve leti ud vdovskega učiteljskega društva in od vlanskega občnega zbora do prezgodnje smrti odbornik. Za društvo se je zelo zanimal in bi mu bil gotovo najboljši podpiratelj, da ga ni smrt pokosila v najlepših letih. Dné 25. rožnika pa je za večno zatisnil oči naš nepozabni podpredsednik, ravnatelj Andrej Praprotnik, kateri je to častno mesto zavzemal celih 24 let.

Kakor blagajnik Močnik, je tudi on od pričetka, t. j. od leta 1860. do zadnjega leta deloval po vseh močeh v prospeh in razvitek društva. Zapustil je društvu pravo za pravo le jedno siroto, katera bode že meseca (svečana) prih. leta dosegla ono starost, ko preneha odgojnina. A če se spominjamo druge bolehnje njegove hčere Marijce, ki mu je bila v vsej bolezni vestna strežnica in mu popolnoma nadomeščala soprogo, občni zbor ne bo mogel biti tako trdosrčen, da bi ji ne priznal kake podpore, kadar bo za njo prosila. Saj je pokojnik vplačal v društveno blagajnico nad 200 gld., za društvo vedno po najboljših svojih močeh deloval, a nikdar nič od njega zahteval. Naj se torej naša hvaležnost pokaže na njegovi, vse pomoči potrebni hčeri. Dolžnost občnega zbora in vseh tukaj nenavzočih članov pa je, da ohranimo prezaslužene umrle člane v vedno hvaležnem spominu. Zadnja odborova seja je bila dné 7. vel. srpana. Pri tej seji se je določil današnji občni zbor. Tu se je določila tudi oblika, v kateri se je tiskal društveni račun, in da se neplačujoči člani, ustanovniki društva ločijo od mlajših plačujočih. Tudi se bode v prihodnje predlagal občnemu zboru vsakoletni proračun, kakor običajno pri drugih denarstvenih zavodih. Društvo je imelo 28 neplačujočih in 85 plačujočih članov; skupaj 113. Od neplačujočih sta vsled smrti dva odpadla, t. j. Močnik in Praprotnik, od plačujočih pa eden — Vojteh Ribnikar, in pet, ker niso plačali letnine za minolo leto. Torej je danes 26 neplačujočih in 79 plačujočih, skupaj 105 članov, koji se nahajajo i v imeniku. Vdov je bilo v minolem letu 15, sirot pa 29. Še letos odpadeta dve siroti, leta 1896. pa pet, ker bodo prekoračile 18. leto svoje starosti. Dal Bog, da bi nam v prihodnjem letu ne prirastlo novih! Že v pričetku svojega poročila sem omenil, da je društveno gospodarstvo prevzel skoraj ves prenovljeni odbor. Povedati je treba, da ta odbor v začetku ni imel dovolj jasnega pogleda v notranjo društveno opravo; zato je glavnim funkcionarjem v odboru pripadla prav težavna naloga, na podlagi vseh društvenih aktov natančno poučiti se o društvenem stanju. V svrhu tega sem pregledal, kar sem uže tudi omenil in uredil vse

spise, nahajajoče se v društvenem arhivu od leta 1860. do današnjega dne tako, da je možno vsakoršne poizvedbe dobiti iz hranjenih aktov.

Ta uredba, ki je povzročila vstrajnega dela skozi dobre tri tedne, je omogočila, da so se sestavili pravilni in spregledni zapisniki, in da se je knjigovodstvu dala ona oblika, ki bolje odgovarja različnim potrebam našega denarnega zavoda. Knjigovodstvo obsega sedaj vložni zapisnik, v kateri so se vknjiževale vse vloge, kojih je bilo v ravnokar minolem letu 285, potem „knjigo društvenikov“ z vstopnino in letnimi prispevki, dalje „blagajnični dnevnik“ in „glavno knjigo“, „knjigo vdov in sirot“, ki je posebne važnosti zaradi sirot, ki v različnih časih izgube vzgojnino — in konečno „knjigo dolžnikov“. Pokazala se je tudi potreba, da je v posebnem pregledu imeti vplačevanje pristopnin, ker dosedaj ni bilo natanko določeno, v katerih obrokih se ima plačevati pristopnina, kar pa zahteva § 7. društvenih pravil. Le na ta način urejeno knjigovodstvo daje poročstvo za točno in pregledno upravo. Vsakemu odborniku je zdaj mogoče v vseh zadevah dobiti pojasnil, računskim preglednikom pa so v roke dana vsa sredstva, preveriti se o resničnosti in pravilnosti računov. Iz tega je razvidno, da so se odbor, vzlasti pa njega funkcionarji vestno trudili ter mnogo časa žrtvovali za dobro gospodarstvo in natančno poslovanje v našem blagotvornem društvu, kateremu želimo vsi najboljše prihodnosti in obilo lepega sadu.

Listek.

Ivan baron Kobencelj,

deželni glavar Kranjski.

Spisal Jakob Dimnik.

I.

Deroma dve uri od svetovnoznane Postojine, na severozahodni strani, štrli sredi skalovitega gorovja strma pečina navpik v nebo. Na nji beli se sivi grad, sedanji Luegg ali grad Predjamski. Svet okolu njega je jako divji; visoke skalnate stene in globoki prepadi ga obkrožujejo. Kraj ta, kakor i okolica je jako pusta, bolj podobna pustinji, ko človeškemu bivališču. Mati priroda jo je brez vse krasote pustila, kakor bi bila razlila ves svoj srd na njo. Grad Predjamski je tako potisnjen pod visoko skalo v duplo, da ga stena nad streho viseča popolnoma brani deževja in vihre. Tožno gleda tja po dolini, kjer se drvi deroči potok Jamščica, z groznim bobnenjem izgublja joč se v skalnato brezdno; turoben premišljuje časa beg primerjajoč,

koliko življenja in živahnega gibanja bilo je nekdanj tu gori, a kako pustotno in mrtvo je dandanes. Ondu na zidu naslikan je velikanski grb z letnico 1570, ki pripoveduje, da je v imenovanem letu ta grad sezidal Ivan baron Kobencelj, bivši dvorni kancelar nadvojvode avstrijskega Karola v Gradci, osvojivši si tu vlasteljestvo. Kobencelj bil je tudi svètnik in dvorni tajnik pri kralju in potem pri cesarju Ferdinandu I. (1556—1564.) Cesar imel je Kobencelja spričo njegove marljivosti, udanosti in zvestobe jako rad; zbog velikih zaslug povzdignil ga je v viteški in pozneje v baronski stan. Kakor Ferdinandu I., enako bil je Kobencelj tudi Maksimilijanu II. (1564—1576.) in Rudolfu II. (1576—1612) jako priljubljen. Zavzemal je mnogo visokih mest; leta 1592. bil je tudi deželni glavar Kranjski. Za razna diplomatska posla bil je Kobencelj popolnoma na svojem mestu. Zanimivo bilo je njegovo poslanstvo na Rusko (1576—1581.) l., o kojem se pripoveduje nastopna dogodba:

Bilo je leta 1575. Cesar Maksimilijan II. pride na Dunaj, pokliče k sebi vse ministre in druge državne prvake ter se posvetuje ž njimi o poslanci do ruskega carja, koji je nameraval razdreti trgovsko zvezo mej Rusijo in Nemčijo. Tudi Ivan Kobencelj bil je poklican na ta shod. Vsakdo bal se je prevzeti važno nalogo, kajti tačas sedel je na prestolu ruskega carstva Ivan IV. Grozni (1533—1584), koji je bil tako strog in nagle jeze, da je čestokrat tudi poslance tujih držav usmrtil. Dolgo časa si belijo visoki možje sive glave svoje in boječ se, da bi cesar koga izmed njih ne določil poslanca, jamejo se polagoma umikati v ozadje. Le Kobencelj, premišljujoč to za vso državo važno zadevo, se ne gane s prostora svojega. Poprej bil je zadnji v vrsti a mahoma stal je prvi pred cesarjem. Rdečica ga oblije, ko se zdrami iz svojega premišljevanja, kajti nič ni čutil, kdaj so se drugi možje odmeknili nazaj. Uže hoče tudi on stopiti v ozadje, kar ga cesar vpraša: „Hočete li Vi, gospod baron, potovati v Moskvo?“

Kobencelj ne odgovori ničesar na to vprašanje, temveč prikloni se molče vladarju v znak, da je zadovoljen prevzeti poslanstvo. Cesar mu na to odgovori: „Dobro; potujte torej srečno: Bog bodi z Vami in pogumno zastopajte domovino svojo!“

Zopet se baron globoko prikloni in lakonički odgovori: „Da, milostivi gospod in cesar, to bodem storil!“

Drugo jutro pa nastopi uže dolgo in nevarno pot.

Kmalu se je pokazalo, da je Kobencelj popolnoma kos svoji nalogi.

Rodom Kranjec znal je dobro slovenski jezik in radi tega priučil se je tudi skoro ruščini.

Prišedši v Moskvo pred carja, stopi pokrit predenj ter mu s pogumnim glasom razkrije željo nemškega cesarja.

„Pes“ zaupije car z osornim glasom na Kobencelja, „od kdaj se pa govori z mano s pokrivalom na glavi? Ali ne veš, da sem ukazal pred malo tedni poljskemu poslancu, ki je bil predrzen kakor ti, kapo pribiti na glavo?“

„Prvič“ odgovori poslanec neprestrašen, „nisem pes, ampak baron pl. Kobencelj, poslanec mogočnega rimskonemškega cesarja Maksimilijana II., dokle je to toliko, kakor bi moj milostivi gospod sam govoril z Vami; on pa bi gotovo toliko časa klobuka ne vzel z glave, dokler bi se Vi ne odkrili.“

Znano mi je, kaj ste storili s Poljakom, in sram bi me bilo, ko bi bil jaz tako boječ, gotovo ni imel meča opasanega, kakor ga imam jaz.“

Potem udari močno po sablji svoji, stopi bliže carja in konča z povzdignjenim glasom svoj diplomatski govor.

Kobenceljev pogum je caru jako ugajal, zato govoril je nadalje ž njim prav prijazno, raje ga je imel, kakor vse dvornike svoje. Tudi njegov sin Fedor Ivanovič je Kobencelja zelo visoko cenil. To pa ni godilo opričnikom carjevim in postali so ljubosumni nanj. Zarotili so se zoper carja ter sklenili osvetiti se njemu in sinu njegovemu.

(Konec prih.)

Književnost.

Das Wissen der Volksschule. (Glej Uč. Tov. št. 6. t. I. stran 115!) Tega dela je izišlo do sedaj že 28 snopičev. V 7. in 8. snopiču nadaljuje pisatelj z jezikovnim poukom ter pričinja z računstvom v prvem in drugem razredu. Računstvo 3., 4. in 5. razreda razpravlja na drobno v 9., 10. in 11. snopiču. V 11. snopiču pričinja s prirodopisom, kateri predmet končuje v 14. snopiču. Prirodoslovje razlaga v 14., 15. in 16. snopiču in zemljepisje pa v 17., 18., 19., 20., 21. in 22. snopiču. V 23., 24., 25. in 26. snopiču je razvrščena vsa zgodovina, kolikor jo predpisuje učni črtež za 5 razredne ljudske šole. V 26. snopiču pričinja z lepomisjem ter končuje s tem predmetom v 28. snopiču, v katerem pride na vrsto tudi risanje. — Vsa učna tvarina je urejena natančno po predpisu učnega črteža za petrazredne šole, vendar se dá pa na štiri-tri-dvo-in-jednorazrednicah prav tako rabiti, kakor na petrazrednicah, ker si lahko vsak učitelj učno tvarino tako uredi, kakor je primerno za dotično šolo. Ta knjiga, katera bode v jednem mesecu dovršena, bode tudi slovenskemu učiteljstvu dobrodošla, zato jo najtopleje priporočamo v obilno naročbo. Dobiva se pri pisatelju Jos. Stegbauer-ju, učitelju na Dunaji, IV. Favoritenstrasse 21. po 30 kr. snopič.

Das Wichtigste aus der oesterreichischen Geschichte, von der Gründung der Ostmark bis auf unsere Tage für Volksschulen von Al. Swetina, Oberlehrer in Miethsdorf, Post Murek, Steiermark. Zweite, verbesserte und vermehrte Auflage. Mit einer Karte. Preis 20 kr. Im Selbstverlage des Verfassers Mala 8°, strani 46. Mi to knjižico tudi slovenskemu učiteljstvu prav toplo priporočamo, ker bode gotovo vsakemu dobro služila pri zgodovinskem pouku.

Knjižnice za mladino je izišel 9. zvezek ter prinaša lepo povest „Plemenita srca“ Učitelji slovenski, le marljivo podpirajte to prekorisno podjetje ter nabirajte naročnikov širom slovenske domovine!

Naši dopisi.

Izpod Nanosa, 30. kimovca 1895. († Nadučitelj Pavel Kavčič.)

List za listom z drevja pada
In dobrave vse molčijo,

Tužaljka vrba veje klanja,
Za listom spušča list na grob.

„Odrpta noč in dan so groba vrata.“ Smrt žanje najboljše junake iz naših vrst. Mož za možem odhaja na oni svet, kjer ni solz, ne zdihovanja, in bridkosti, ne potu. Resni sotrudniki naši majejo z glavami, in ko bi nas vseh ne bodrila nada — kakor nas uči Zveličarjev nauk —, da se snidemo tam gori — nad zvezdami, bi se gotovo marsikoga lotil mračni obup, da bi si mislil: samo za smrt smo rojeni, čemu nam bo sploh življenje. „Vse, kar rodi se, rodi se, da pogine.“ V najlepših letih morajo izborni možje ustaviti delo ter iti po plačilo, a kam? če je res, da kar rodi se, vse pogine.

In vendar ni tako! Mari naj z nami poginejo tudi naša dela, uspeh trudapolnih, dolgih let; mari ni nad nami nikogar, ki more poplačati naše britke ure, v skrbeh prebite noči, naše skrivne toge, zatrte solze? . . . Kdor more, verjemi!

Pavla Kavčiča ni več med nami!

Smrtni dih mu je okužil letošnje počitnice, smrtni dih mu je otroval življenje, mnogo prerano za vse njegove drage, prerano nam vsem, katerim je bil tovariš, prijatelj, brat. Dragi Pavel, ti si že prejel plačilo — to trdno verujem — prejel si lovor-venec po prestalih mukah. Saj ti je v življenju usoda odločila tako malo jasnih, zadovoljnih dnij. Počivaj v Gospodu in uživaj zasluženno plačilo v večnem raju!

Pokojni P. Kavčič je bil rojen dne 25. prosinca l. 1852. v Godešiču pri Škofji Loki. Dovršil je pet gimnazijalnih razredov in učiteljske ter služboval pri D. M. v Puščavi na Štajerskem, potem v Mengšu, Postojini in od l. 1882. kot nadučitelj v Senožečah na Notranjskem

Prav dobro se še spominjam, kako me je sprejel pred 9. leti, ko sem ga prvič obiskal

Mož je bil v šolski pisarni ter urejeval njemu toli priljubljene zbirke rastlin. Potem mi je razkazoval metulje in hrošče, nadete ptice in v špiritu shranjene dvoživke. Vse samo izvrstno delo, sad Pavletovega truda. „Vidiš“, je rekel, „to je meni naj ljubša zabava.“ To vedo tudi vsi, ki so ga poznali, da je bil pokojnik na tem polju strokovnjak, kateremu ne najdeš kmalu para. „Prav, da si prišel v naš okraj,“ mi je dejal, „pojdeva včasih na polje ter napoveva lov vsemu, kar lazi in plazi. Mene še vedno zanimajo taki izleti.

Res sva šla še tisto popoldne na polje, in ondaj sem občudoval korenjaškega moža, kako je stresal kakor iz rokava karakteristiko, sorodstvo in sosednje vrste vsem rastlinam in rastlinicam, ki smo jih našli ob potu. Tisti čas je bila moja glava še polna samih svežih pojmov, zakaj komaj jedno leto sem računal po izvršeni maturi, pa nič me ni sram povedati, da sem takoj čutil vso težo priznanja, kako majhen sem poleg tacega moža.

Rad se je bavil tudi s kmetijstvom, zlasti z vrtnarstvom, in šolski vrt senožeške šole bode kazal še poznim naslednjikom sledove njegovega izbornega ukusa kakor tudi trdo pridobljene skušnje.

Zadnji čas se je lotil kartonaže in lepkarstva ter sestavil podobo jame pri Postojini in gradu Predjamo. — Kot učitelj je bil sicer strog, točen in natančen, a postopal je povsod blago ter vedel, kje je prava meja. Zato so ga njegovi učenci, koder je poučeval, ohranili v blagem spominu. Marsikateri še lahko pove, da je bila Kavčičeva beseda sploh trda, zalegla pa je tako in toliko, kakor bi zidal. S takim darom predavanja nas je malo obdarila narava. Škoda moža!

Poslednja leta je vedno huje pešal. Često je moral opustiti poučevanje, zakaj notranja belezen — na jetrih, v želodcu in slednjič vodenica — ga je čedalje ostreje zdelo-

vala. Letošnje počitnice je bil večinoma v postelji. Ko sem ga obiskal sedem dnij pred smrtjo, mi je tožil, kako grenko je ležišče, in me prašal, kako mislim o njegovem zdravju. A kaj naj si človek misli in kaj naj mu pove, ko je vse kazalo: onemogla postava, slab želodec, shujšani udje, ormenele oči in opešani glas, da počiva že na Pavletovem licu neznosni poljub smrti. Vsi smo predobro slutili, da si je „božja dekla“ zopet tukaj zbrala svojo žrtev. Tolažili smo ga z boljšimi časi, katere pa uživa blagi pokojnik tam gori pri ljubem Bogu. Stiri dni potem je prejel sv. zakramente za umirajoče, sedmi dan nas je pa presenetila novica, da mu je že zapel mrtvaški zvon. —

Oni mož, o katerem bi bil vsakdo rekel pred petimi leti: ta bo živel vsaj še pol stoletja; ona možka, trdna postava, junaška prsa, zdravi humor in veselje do življenja, vse je svedočilo, da bo mož kljuboval starosti, oni mož v najlepši dobi, ko bi bil še lahko plodonosno deloval ter sejal seme onike v mlada srca; oni mož, za katerim plače sedaj popuščena vdova s kopicco nedoraslih otrok; oni mož — Pavel Kavčič je umrl. Tudi njega je strla smrt, ki povsod tako rano pobira delavce iz naših vrst. „Oh, naši so samo grobovi“ . . .

Dné 29. kimovca se nas je zbralo 15 kolegov in kolegij z gosp. nadzornikom J. Thumo v Senožečah, da smo izkazali nezabnemu prijatelju zadnjo čast.

Pogreb je bil sijajen, zakaj udeležila se ga je vsa senožeška inteligencija, c. kr. uradi, gasilno društvo, šolska mladina z zastavo in mnogobrojna množica ljudstva. Mrtvaški sprevod je vodil preč. g. župnik Ignacij Okorn ob asistenci č. g. kapelana Juvanca. Milotožno so zadoneli glasovi prve nagrobnice „Blagor mu“ pred šolskim poslopjem, milotožno so peli zvonovi, jok osirotskih otročičev, jok obupajoče vdove, ta je trgal srca.

Ko je zadonela zemeljska gruda in votlo bobnela na krsto, kakor da se s temi glasovi zadnji poslavlja od nas Pavel Kavčič, nadučitelj v Senožečah, ni mogel nihče več podrževati solz. Otročičem, znancem, prijateljem, kolegom, vsem se je topilo oko v solzah. In šolska mladina, ta je trumoma plakala za svojim ljubljenim nadučiteljem. Čegavo oko naj ostane suho v tem trenutku? V zadnji pozdrav smo še zapeli „Nad zvezdami“ ter se tihoma razšli s pokopališča.

Končal si, dragi Pavel, svoje zemeljsko potovanje. Življenje ti je ponudilo le malo radosti, a čašo britkosti si moral izpiti do dna. In to si prenašal junaško, možko, kakor se spodobi trpinu, kateremu sedanji svet neče in ne more dati zadostnega plačila.

„Le kdor molče trpljenje svoje nosi —

On je junak.“

A kaj bodo vsi posvetni zakladi, kaj bodo vse ugodnosti zemeljske sreče, ko ž njimi ni možno odvagati niti trohice onega moralnega veselja v učiteljevem srcu, kakoršno čutimo ondaj, ko smo dosegli v svojem delovanju zaželjeni uspeh. In zavest, da nam najhujši sovražnik ne more tega veselja ne prepovedati ne odvzeti, ta zavest je sedanje naše plačilo.

Kedo bi več tožil, kedó bi tarnal: dognana resnica je, da je učitelj rojen v trpljenji, živi v trpljenji, umrje v trpljenji, plačilo — mislim primerno plačilo — mu je pa lakonična opravičba: prosimo, počakajte. O, ti sladka nada, kedó te je bil že sit? —

Naš prijatelj je umrl. Za njim toguje prerano obudovela soproga, po očetu žalujejo drobni otročiči, prijateljem in znancem se toži po dragem pokojniku, tovarišem prihaja skrivoma solza v oko, solza bolesti, znak najsrčnejšega sožalja. On je preстал zemeljsko trpljenje in vsi trdno upamo, da že uživa sad vseh svojih moralnih uspehov in sladko zavest, da ni živel zastoj — pri pravičnem Stvarniku, ki vidi misli in srca vsem ljudem.“

Ta zavest, ti uspehi so nam bodrilo, za nje je večni Sodnik podelil tudi njemu nebeško plačilo. Z Bogom, dragi Pavel! V. m. p.!

Lepše solnce njemu sije,

Lepša zarja rumeni.

Vestnik.

Osobne vesti. Začasnimi voditelji so imenovani gg.: Josip Maier na I. mestni deški šoli v Ljubljani; Štefan Primožič na petrazrednici v Postojni in Franc Šetina na štirirazrednici v Črnomlju. Nadučiteljem v Kočevski Reki je imenovan g. Jakob Ostermann; učiteljem-voditeljem na jednorazrednici v Adlešičah g. Franc Koller; učiteljem voditeljem na jednorazrednici v Trzišah g. Franc Skulj; učiteljem na trirazrednici v Veliki Dolini g. Ivan Benedičič; za učiteljico na dvorazrednici v Spodnji Idriji gđc. Jospina Šuštersič. Gđc. Zofija Verbič, izprašana kandidatinja je dobila začasno službo nadomestne učiteljice na I. deški mestni šoli v Ljubljani. Gđc. M. Šmitek, učiteljica v Boštanji, je stopila v samostan v Škofjo Loko; učiteljsko službo na Dobovcu je dobil potrjeni učiteljski kandidat, g. Troha; g. Jurij Adlešič, nadučitelj v Šmartnem pri Litiji, je premeščen za šolskega voditelja na čveterorazrednico v Krškem.

Novi ministri. Dne 2 t. m. se je uradoma razglasilo imenovanje novega ministerstva, katero je tako-le sestavljeno: Kazimir grof Bađeni, ministerski predsednik in minister notranjih del; dr. Leon vitez Bilinski, finančni minister; dr. Pavel baron Gautsch, naučni minister; Hugon baron Glanz-Eicha, trgovinski minister; grof Gleispach, pravosodni minister; grof Ivan Ledebur, poljedelski minister.

Darovi. Za učiteljski konvikt: gđc. Marija Schulz, c. kr. vadm. učiteljica v Ljubljani **20 K**; Ljubljanski učitelj, ki ne mara biti imenovan, delnico „Prvega narodnega doma v Rudolfovem“ za petdeset goldinarjev = **100 K**. Za A. Praprotnikov spomenik: učiteljsko osobje mestne slovenske deklšike šole v Ljubljani à **2 K = 16 K**. Bog povrni stotero!

Odprti grobovi. † Josip Lendovšek. Slovenska domovina je zgubila zopet zvestega sina. Na Malem Strmcu pri Vrbi na Koroškem je, šele 42 let star, umrl g. Josip Lendovšek, c. kr. gimn. profesor v Beljaku, slovenski pisatelj, prezaslužen in navdušen rodoljub, zapustivši soprogo in štiri nepreskrbljene otročiče. Pogreb, dne 22. kimovca, je bil veličasten ter dostojen prezasluženemu rodoljubi. Naj v miru počiva, blagi mož! Svetila mu večna luč! † Hrabroslav Volarič. Čemur se je bilo bati, se je res dogodilo: dični skladatelj slovenski, ponos primorskih Slovencev, uzorni učitelj, ljubeči soprog in skrbeči oče, Hrabroslav Volarič, nadučitelj v Devinu, umrl je za legarjem dne 28. kimovca šele 31 let star. Kruta bolezen je strla to mlado nadobudno življenje, položivši je v prerani grob, ob katerem se topi v solzah udova in plaka čvetero nepreskrbljenih otročičev. Bog naj potolaži te zapuščene sirote, tebi pa, uzorni Hrabroslave, daj večni mir in pokoj! Rahla ti zemlja slovenska! † Franc Štrukelj. Dne 17. kimovca je na Šnarni Gori pri Ljubljani umrl duhovnik Franc Štrukelj (Jaroslavl), jako plovovit pisatelj slovenski. N. v m. p.!

Nagrobni spomenik je postavila in odkrila dne 10. t. m. starotrška občina svojemu nekdanjemu učitelju Blažu Raktelju, očetu upokojenemu ribniškemu nadučitelju g. Jos. Raktelju in nadučitelju-voditelju na II. mestni šoli v Ljubljani, g. Francu Raktelju.

Učiteljstvo postojnskega okraja je izročilo dne 3. t. m. po posebni deputaciji gospodu markiju Ferd. Gozaniju, kot bivšemu ondotnemu okrajnemu glavarju, krasen album s slikami vsega učiteljstva postojnskega okraja, okrašen z monogramom gospoda glavarja, z grbom rodbine Gozanijeve in s sledečim napisom:

Drevesu steber zruši če vihar,
Kakó uspešno sili naj kljubuje?!
Ko nas ostavlja gospod glavár,
Učiteljstvo — brez stebra — zdaj žaluje.
Saj bili zvest ste vedno mu podpornik,
Nadút ne oblastnik — mil zagovornik,
To vsakdo pravi, kolikor je nas! —
V spomin da hranimo si čas,
Ko bili ste med nami, to naznanja
Naj „album“ ta — učitelj Vam ga klanja!

Jako lep album je izročilo učiteljstvo postojnskega okraja te dni tudi svojemu okrajnemu šolskemu nadzorniku, bl. g. J. Thumi. To je najlepši dokaz, kako zna slovensko učiteljstvo ceniti svoje predstojnike, če vidi, da so mu naklonjeni in mu dobro želé.

Cene muzikalije! Preostalo mi je nekaj iztisov: „Skladeb † Avgusta Armina Lebana, III. zv., kateri je prej stal 40 kr. Zdaj dajem te iztise po 20 kr. Po pošti 5 kr. več. Isto takó imam še nekaj iztisov: „Pobožnih vzdihov, latinske maše za mešan zbor, uglasbil † Avg. Ar. Leban“ (27 strani).

Prvotna cena je bila 1 gld., zdaj le 30 kr. po pošti 5 kr. več. Ker je zaloga čisto neznahtna, naj se vsak požuri, kdor bi rad imel ti dve muzikalni deli!

V Begunjah nad Cerknico, 20. vel. srpana 1895.

Janko Leban.

Pred c. kr. izpraševalno komisijo za občę ljudske in meščanske šole v Ljubljani se začno vsposobljenosti izpiti dnę 4. listopada zjutraj ob osmih. Prošnje se naj pošljejo ravnateljstvu do 26. vinotoka.

50 goldinarjev so poslali nemški češki učitelji po potresu prizadetim nemškim tovarišem v Ljubljano. Slovenski ne potrebujejo podpore!?! —a

Učiteljsko društvo radovljiškega okraja bode imelo dnę 24. vinotoka t. l. v Radovljici svoj redni občni zbor. Razven običajnih točęk bo poročilo gosp. Ig. Rozmana „O petju na nižji skupini.“ Začetek ob 10. uri. K obilni udeležbi vabi *odbor.*

Vabilo. Dnę 2. listopada se snide ob 1. uri popoldne v Novem Mestu VI. redni občni zbor novomeškega učiteljskega društva, h kateremu vse p. n. društvenike najljudneje vabi *odbor.*

Pred deželnozbornskimi volitvami opozarjamo gg. tovariše na članek „Le naprej!“⁴, ki ga je prinesel naš list v svoji 2. letošnji številki. Torej: Le naprej za take može, od kojih smo prepričani, da so šoli in učiteljstvu naklonjeni ter imajo na programu poleg vere tudi narodnost zapisano. Bodimo trdni in značajni može, kedar se grę za naš stan in našo ljudsko šolo in ne dajmo se — kakor trs — upogniti od najmanjše sapice — pa tudi nę od najhujšęga viharja in pritiska. Le tem potom bomo dosegli tisto veljavo in ugled, ki nam grę po božjih in človeških postavah. Torej: Le naprej! Vedno bolj naprej za našo ljudsko šolo in naš stan!

Občni zbor „Slovenske Matice“ — se je vršil v Ljubljani dnę 4. t. m. Iz govora predsednika prof. Levca je razvidno, da je potres tudi „Maticę“ napravil škode do 4000 gld. Členov ima „Matica“ 2530 ter je napredovala v minolem letu za 170. Dohodkov je imela 13.683 gld., prebitka 642 gld. Društveno premoženje znaša 58.006 gld. 90 novč.

Uradni razpisi učiteljskih služęb.

Št. 471

m. šol. sv. Na I. mestni petrazredni deški ljudski šoli v Ljubljani je popolniti novo ustanovljeno učno mesto extra statum s službenimi prejemki III. plačilne vrste.

Ta novo imenovani učitelj extra statum bode dolžan v slučajih, ko bi se na I. mestni petrazredni deški ljudski šoli nič več ne potreboval, v svojstvu stalnega učitelja oskrbovati supulture po ostalih javnih ljudskih šolah v Ljubljani eventualno tudi zunaj Ljubljane, kakor nanese potreba.

Prosilci za to učno mesto naj vložę svoje pravilno opremljene prošnje po predpisnem potu **do 1. listopada 1895. l.** pri podpisanem šolskem oblastvu.

C. kr. mestni šolski svęt v Ljubljani, 1. dan vinotoka 1895.

Predsednik: *Grasselli* m. p.

Št. 503

m. š. sv. Na mestni dvorazredni ljudski šoli na Barji je popolniti novoustanovljeno drugo učno mesto s službenimi prejemki III. plačilne vrste in s prostim naturalnim stanovanjem.

Prosilci za to učno mesto naj vložę svoje prošnje po zakonitem potu do 24. vinotoka 1895. l. pri podpisanem šolskem oblastvu.

Ker je pri novi šoli na Barji oskrbovati tudi velik šolski vrt, imajo prosilci, ki so zvedeni v šolskem vrtarstvu, caeteris paribus prednost.

C. kr. mestni šolski svęt v Ljubljani, 10. dan vinotoka 1895.

Predsednik: *Grasselli* m. p.

Št. 1218

o. šol. sv. **Preklic.** Tuuradno naznanilo z dnę 27. kimovca št. 1202 zaradi nameščenja nadučiteljske službe na štirirazrednici v Senožečah se preklicę.

C. kr. okrajni šolski svęt v Postojini, dnę 1. vinotoka 1895.

Št. 1183

o. šol. sv. Na jednorazrednici na Ostrožnem Brdu se razpisuje v stalno, oziroma začasno nameščenje služba učitelja-voditelja s prejemki III. plačilne vrste in prostim stanovanjem. Prošnje do 17. vinotoka t. l.

C. kr. okrajni šolski svęt v Postojini, dnę 1. vinotoka 1895.

Št. 1153

o. šol. sv. Na jednorazrednici v Ambrusu se razpisuje v stalno, oziroma začasno nameščenje služba učitelja-voditelja s prijemki IV. plačilne vrste.

Prošnje do 20. vinotoka t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu, dné 1. vinotoka 1895.

Listnica uredništva. G. J. A. na B. in g. B. Č. v Z.: Hvala lepa; pride prihodnjic na vrsto. Pozdrav!

Listnica upravnništva. Od potresne katastrofe dohajala nam je naročnina v tako pičli meri, da nismo samo ves prihranek porabili v pokritje tiskarskih in upravnških stroškov, ampak smo se morali tudi zadolžiti. Ves ta čas pa nismo nadlegovali naših naročnikov s terjatvami, dobro vedoč, da je bilo treba skoraj vsakemu denarja za neproračunjene in nenavadne spremljevalce potresa. A sedaj pa, ko se trese uprava našega lista, se primorani pozivljemo do p. n. naročnikov z uljudno prošnjo, da blagovolite s pridnim pošiljanjem naročnine kar najpreje prepreči upravniško glavno knjigo ponižujoča bela okenca s številkami, katerih sok bo blagodejno upljal na rast in neodvisnost našega glasila.

Upravnništvo „Učit. Tov.“ namerava založiti sliko † Andreja Praprotnika na kartonpopirju v malem kvart formatu, če se zglašiš vsaj 100 naročnikov. Slika bi stala 20 kr. brez poštnine.

„Slovensko učiteljsko društvo“ priporoča iz svoje založbe sledeče knjige:

1. „Domoznanstvo v ljudski šoli“ . Metodično navodilo, spisal Jakob Dimnik ; cena 50 kr.
2. J. A. Komenskega „Didaktika“ , preložil J. Ravnikar ; cena 50 kr.
3. Knjižica za mladino, I. zvezek uredil Ivan Tomšič ; cena 20 kr.
4. „Navod slovenski vrtnarici“ , spisal M. Kamušič ; cena 20 kr.

—== Čisti dohodek je namenjen „Učiteljskemu konviktu“ . ==—

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1¹/₄ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvoljijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod A. Kecej v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.